

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de
Antverpiæ, 1632

Sect. II. De Qualitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

vbi, rectè potest tunc materia moueri etiam sine
23 quantitate. Secundo dico, eo casu forè, vt ab agente
extrinseco corporeo vix posset tunc materia mou-
ueri: hoc enim agens solum mouet per resistentiam
in corpore moto, seu per impossibilitatem in
eodem loco; hæc autem tunc non esset, ablata
quantitate, ergo non posset moueri.

Respondebis, moueri per impulsum, qui non
prouenit ex impenetrabilitate. Sed contra, quia
nos, vt experientia ducet, non possumus impul-
sum imprimere, nisi corpori resistenti, ergo tunc
quando talis resistentia non esset, non posset im-
primi. Ideo dixi, ab agente corporeo extrinseco, nam
& ab Angelo, qui habet virtutem immediatè pro-
ducendi vbi independentè ab impenetratione,
optimè posset moueri.

Illud difficilius, an animal seipsum posset mo-
uere. Primò aduerte, tunc omnes partes supe-
riores descenderas vsque ad plantam pedis, imò
vsque ad centrum terræ à propriâ grauitate, & in
punctum loci redigendas. Hurtadus dicit fore, vt
posset se homo tunc mouere progressiue. Sed ex
24 doctrinâ à me iam datâ contrarium constat: nam
si totus homo à propriâ grauitate ad centrum tra-
heretur, quomodo inde posset se progressiue mo-
uere, nisi se eleuando in altum, quod iam non est
progressiue. Secundo, est valde difficile, homi-
nem ita redactum se posse mouere progressiue,
non enim habet membrorum extensionem, quam
motus progressiue petit; vnde etiam si anima
tanta sit in aure, & ibi habeat potentiam loco-
motiuam (quæ in nostrâ & Hurtadi sententiâ
non distinguitur à anima) adhuc non potest in
aure se immediatè mouere, quia non habet orga-
na & dispositiones. Et certè, licet illa haberet in
aure in puncto, tamen eo ipso quod extensione &
collatione naturali careret, videtur multò magis
impediti, est enim illa maxima contractio neruo-
rum excogitabilis, quando omnes ad punctum
sunt redacti.

Hinc Secundo infero, nec illum hominem
posse facere vnum saltum sursum, etiam si debeat
statim propriâ grauitate ruere: nam multò ma-
gis videtur necessaria ea dispositio ad istos saltus,
quia sunt magis violenti, vnde eos non possunt
facere homines contracti. Adde, etiam in istis sal-
tibus vix nos posse moueri, nisi aliquem impe-
tum in terram, vel in locum in quo sedemus, im-
primamus; ille autem impetus pendet ab impe-
netrabilitate.

25 Quintò posset dubitari, an ablata quantitate
posset vnum punctum materiæ v. g. occupare
spatium diuisibile, sicut anima indiuisibilis, quæ
occupat locum diuisibilem. Respondeo, non
posse, quia illa virtus occupandi plura loca, pro-
uenit à perfectione propriâ subiecti: neque est
fundamentum, cur hanc perfectionem mate-
riæ secundum se tribuamus, dicamusque, à solâ
quantitate impediti.

Vltima difficultas, est circa diuisionem quan-
titatis, & quidem ab Aristotele & aliis vocantur
species quantitatis, tempus & numerus: sed im-
merito, quia quantitas est idem cum materiâ,
tempus autem & numerus non sunt species ma-
teriæ, & solum dicuntur improprie quantitas,
quatenus habent quamdam quasi partium exten-
sionem. Melius ergo potest diuidi in continuam
& discretam. Quantitas discreta est materia pri-

ma sine vnione integrali, continua verò eadem
vnita. Rursus continua diuiditur in corpus, super-
ficiem, & lineam. Linea componitur ex punctis
vno post aliud in longum præcisè, superficies ex
pluribus punctis vno post aliud & versus longi-
tudinem & latitudinem, non verò versus profun-
ditatem, corpus autem ex pluribus punctis ver-
sus omnia latera, linea constat solis punctis, su-
perficies ex lineis, & corpus ex superficiebus, de
quorum compositione latè actum est Disputatio-
ne xvi. Physicæ per totam, vbi quæ circa quanti-
tatem desiderari possent, explicata sunt.

SECTIO II.

De Qualitate.

ACCIDENS absolutum, vt condistinguitur à
modali, diuiditur communiter in quan-
titatem, de qua supra, & in qualitatem, de qua
modò.

SUBSECTIO PRIMA.

Definitio & diuisio Qualitatis.

ARISTOTELES sic eam definit 5. Metaphysicæ.
Est id quo quales quidam dicuntur. Per hanc
tamen nihil explicatur, nam de hoc quærimus,
quid sit esse quale. Dices, habere qualitatem.
Bonus circulus, qualitas est id quo quis fit qual-
is, & esse qualem, est habere qualitatem. Ideo
alij, est accidens absolutum consequens formam.
Sed neque hi placent, nam vel per formam intel-
ligunt id, quod sonat rigorosè, & vt sic omnino
falluntur, quia Angelus habet proprias qualita-
tes quæ non consequuntur formam, cum ipse
non sit forma; idem est de qualitatibus propriis
materiæ: verò per formam intelligunt quodli-
bet subiectum, etiam conuenit quantitatem, quæ
in eorum sententiâ est accidens absolutum conse-
quens subiectum, & tamen non est qualitas.

Tertiò alij, inter quos est Suarez Disputat. 42.
sect. 7. num. 5. est accidens absolutum ad complen-
dam perfectionem substantiæ tam in agendo quam
in existendo. Sed contra, quia hoc totum conuenit
quantitati, vt per se constat, quæ tamen non est
qualitas. Melius eam Hurtadus definit esse acci-
dens absolutum non quantum. Et quidem in sen-
tentiâ distinguente quantitatem à substantiâ, non
potest de qualitate alia tradi definitio, sicut de
brutis non potest alia tradi, quam esse animal
non rationale seu irrationale: nam prædicatum
positiuum, in quo qualitates omnes conueniant,
& à quantitate differant, non agnoscimus.

Nos verò, qui quantitatem accidentalem ne-
gamus, facilius & clariùs definimus qualitatem
esse accidens absolutum. Tò accidens est ratio gene-
rica, quæ conuenit cum modis: tò absolutum est
differentia, quæ ab illis distinguitur; nam modi
essentialiter alligantur huic numero subiecto, se-
cùs qualitas, quæ idèò accidens absolutum dicitur.
Hæc definitio & omni & soli conuenit qua-
litati, quia nullum est accidens absolutum, quod
non sit qualitas; si quid enim esset, maximè quan-
titas, hanc autem non accidens, sed substantiam
esse, supra ostendimus.

Qualitatem primò diuisit Aristoteles in habi-

Eccc 2

rum & dispositionem: secundò in potentiam & impotentiam: tertio in passionem & passibilem qualitatem: quarto in figuram & formam. Per habitum intelliguntur à nonnullis qualitates illæ vitales, quæ dant potentiis facile posse, ad quas reducuntur habitus supernaturales infusi & acquisiti, si sint, licet primi dent simpliciter posse in stat potentiarum. Alij contendunt, habitus supernaturales ad potentiam reducendos, vix sunt duo vel tres Auctores, qui in assignandis suis classibus qualitibus conueniant. Sed quæstio est purè de nomine circa intelligentiam illorum verborum Habitus, vel Potentia, &c.

Per dispositiones intelliguntur accidentia omnia, quibus materia præparatur ad recipiendâ formam substantialem. Potentia est facultas ad agendum vel patiendum. Hic rursus contenditur de voce à pluribus, vtrum facultates ad agendum, quæ non sunt à naturâ simul cum essentiâ productæ, dicendæ sint potentia, an non: eas voca vt volueris. Impotentia propriè est carentia. vnde non debebat poni pro potentia positiuâ, ad effectus tamen remissos. Passio non accipitur, vt sonat, pro actioneeductiua (vt sic enim non est qualitas, sed modus) sed prout significat passiones animi vt breui durantes. Passibiles qualitates dicuntur passiones animi diu durantes. Potest diuidi vterius in primas qualitates & in secundas. Primæ sunt, calor, frigus, humor, & siccitas, si hæc duo sint vera accidentia, de quo supra: secunda, quæ quasi ex his resultant, vt colores, odores, sapores, &c. Forma & figura non videntur huic spectare: nam figura in communi sententiâ est modus. Quod si sit res, vt est in nostrâ sententiâ, adhuc non placet, quia coincidit cum situ, qui constituit Prædicamentum distinctum à Prædicamento qualitatis, iuxta ipsum Aristotelem Prædicamentorum Auctorem. Præterea forma conuenit & qualitati omni & modo; vnde non potest poni pro specie qualitatis, sed potius pro genere ad illam. Melius ergo diuidi potest qualitas vt sic, in naturalem & supernaturalem, in vitalem & non vitalem, in inensibilem & non inensibilem, cuiusmodi possunt alia plures excogitari diuisiones qualitatis, secundum diuersas rationes quibus accidentia aliqua inter se conueniunt, & ab aliis differunt.

Aduertendum est, membra cuiuslibet ex diuisionibus præcedentibus includi in membris alterius diuersæ diuisionis: nam sub qualitate vitali dantur naturales & supernaturales qualitates; item è contrario sub naturali qualitate dantur vitales & non vitales, quod idem datur sub supernaturali: nec potest dari alia diuisio omnino prima, quæ non habeat aliam æquè vniuersalem, sicut ens non potest diuidi primò vnicè; tam vniuersalis enim est diuisio illius in substantiam & accidens, quàm in Deum & creaturas, in ens naturale & supernaturale, vt alibi obseruauimus.

SVBSECTIO SECVNDA.

Aliqua difficultates soluta.

PRIMò aduertendum, communiter tribui qualitati tres proprietates. Prima est, habere contrarium, quod sub eodem genere cum illâ for-

maliter repugnet. Vbi nota, non requiri, vtrumque contrarium includi sub eodem genere infimo, odium enim & amor sunt contraria, & tamen non sunt sub eodem genere infimo; nam odium & amor non solum specifice, vt duo amores diuersorum obiectorum, sed etiam genericè differunt; sufficit ergo ad contrarietatem, esse sub eodem genere qualitatis, licet hoc vniuersalissimum sit.

Oppositio qualitatis non est quasi efficiens, eò quod producat formas oppositas, sed seipsa formaliter, vt opponuntur frigus & calor, humor & siccitas, &c. habere contrarium positiuum, licet soli conueniat qualitati, non tamen omni; non enim conuenit luci, habitui supernaturali per se infuso, & aliis pluribus.

Hic potest dubitari, vnde proneniat qualitatum contrarietas. Respondeo, ex naturâ propriâ qualitatum, quæ naturâ vel experientiâ à nobis cognita est, vt inter calorem & frigus, inter album & nigrum; videmus enim ea duo in eodem subiecto conuenire non posse. An autem hæc sit propria contrarietas, dicam statim. Ratione etiam solemus cognoscere eam contrarietatem, vt inter odium & amorem, assensum & dissensum circa idem obiectum. Pro cuius maiori intelligentiâ aduerte, aliquando duas qualitates aut modos repugnare simul eidem subiecto, non ob contrarietatem earum formarum, sed ob limitatam virtutem subiecti. Sic vltra summam intentionem naturalem lucis v. g. non potest subiectum habere alium gradum, quia ille esset contrarius alii, cum ei eadem omnino rationis, & casu quo sint heterogenei, naturâ suâ supponat alios, sed quia subiectum non potest tot simul pati; sic puncto materiæ repugnant simul duæ vicationes ob limitatam virtutem. Vnde Angelus & anima rationalis, quæ perfectiores sunt, possunt habere eas vicationes simul. Non deberent in rigore vocari tales formæ contrariæ, etiam si sæpe dicatur motus ad dextram & sinistram contrarij, & sæpe queritur, vtrum corpus simul moueri possit motibus contrariis. Altera est contrarietas propria qualitatum, quando non ob incapacitatem subiecti, sed ob propriam ipsarum formarum oppositionem se expellunt è subiecto, & hæc est inter odium & amorem, assensum & dissensum. Probo autem, hanc repugnantiam non provenire ex incapacitate subiecti: nam Deus, qui habet infinitam virtutem, non potest simul odio habere & diligere idem obiectum pro eodem tempore, simul assentiri & dissentiri, ergo ea oppositio ex repugnantia earum formarum, non ex incapacitate subiecti desumenda est.

An autem talis sit inter frigus & calorem, an verò sola prima oppositio, dubium est. Videtur esse hæc secunda, nam subiectum, v. g. aer, habet virtutem ad sustentanda alia accidentia diuersa, quando non potest retento frigore nouum calorem accipere, potest enim tunc accipere lucem & alias qualitates, ergo incapacitas ad retinendum illum calorem, non est defectus virtutis ex parte ipsius, sed oppositio caloris cum adueniente frigore.

Huic rationi non admodum fido: nam etiam subiectum non habens virtutem ad recipiendum nouum vbi, antiquo retento, habet tunc virtutem ad accidentia alia v. g. lucem, species impressas,

pressas, &c. teneris ergo etiam dicere, incapacitatem ad eas duas vibrationes non produci ex defectu virtutis ex parte subiecti, sed ex contrarietate vibrationum, quod tamen aperte falsum est: & sicut hic dicitur ea repugnantia provenire, non ex defectu virtutis utcumque, sed respectu talium formarum v. g. vibrationum (aër enim, qui retento hoc vbi, non potest aliud habere, potest retento eodem vbi accipere lucem, species impressas & alia accidentia, ex quo fit euidenter, illum defectum virtutis esse respectum ad formas illas duas;) ita etiam potest dici, aërem non valere, retento quarto gradu frigoris & caloris, alium recipere, non in contrarietatem aliarum qualitatum, sed in limitatam virtutem subiecti, in ordine tamen ad qualitates has reducendum esse, id eoque forte non repugnare aliud subiectum fortius, in quo possint simul esse gradus caloris octo, & octo frigoris. Secundo idem confirmo: non habemus nos maiorem experientiam de contrarietate frigoris & caloris, quam de contrarietate duorum motuum sursum & deorsum eiusdem corporis, neque vlla ratio magis ostendit eam repugnantiam, ergo sicut impossibilitas motuum non reducit ad propriam eorum contrarietatem, sed ad defectum virtutis ex parte subiecti, ita impossibilitas frigoris & caloris ad solum hunc defectum virtutis in subiecto reduci potest & debet. Vtcrius possit hoc confirmari in nostra sententia, docente gradus intensiōis homogeneos. Cum enim octauus sit omnino similis primo, si primi & primi inter se non opponuntur, neque etiam octauus octauo, sed solum illud erit in defectum subiecti reducendum; non enim videtur habere virtutem, vt tot gradus frigoris simul & caloris retineat.

37 Dicam quid sentiam: propter hoc argumentum puto verè & realiter calorem & frigus non magis opponi inter se quam duo vbi; vnde in rigore putarem, non dicenda duo contraria, nisi eo modo quo duo vbi contraria dicuntur. In odio & amore, assensu & dissensu ratio supra facta ostendit contrarietatem: hic autem, vbi solum habemus experientiam quod simul esse nequeat, conceptus autem repugnantes & contrarios non videmus, cur eam ponemus?

Hinc etiam consequentiùs explico, quomodo duæ formæ substantiales non sint contrariæ (prout tenet communis sententia) cum tamen non minus nequeant simul esse in eodem subiecto, quam calor & frigus. Quod enim communiter dicitur, in formis substantialibus id provenire præcisè ex defectu virtutis in subiecto; in calore verò & frigore oriri ex rixâ eorum, sine fundamento dicitur: nam experientia idem docet de vtriusque. Illa autem rixâ in quo consistit? Aut explicet mihi, quæso, aliquis, si potest, repugnantiam earum formarum, distinctam ab eo quod simul non cohereant, quam non coherentiam etiam habent formæ substantiales, & duæ vibrationes, & tamen non habent propriam contrarietatem. Melius ergo dicitur, sicut in formâ cadaveris & hominis, non in propriam contrarietatem earum, sed in incapacitatem subiecti ad habendum simul eas duas formas, reducitur incompensabilitas earum; ita in eandem præcisè reducendam incompensabilitatem dispositionum, non enim nos videmus maiorem in vniis quam

in aliis rixam; & puto rem hanc esse euidentem, si attentè consideretur. Aliâ in speciali de contrarietate aliquarum formarum suis locis dicitur. De habitibus virtuosis & vitiosis egi in materiâ de peccatis, de actibus intellectus & voluntatis in libris de Animâ.

Adverte, sicut dixi, agens de corpore in duobus locis, actione scilicet naturali quoad substantiam illud posse poni in vtroque, ita iam dico, actione naturali posse idem subiectum simul habere frigus & calorem, &c. solum enim erunt miraculosæ illæ actiones, eò quod dentur quando non debebantur.

Solet etiam qualitati tribui tamquam eius proprietas, esse intensibilem & remissibilem: sed hoc licet soli qualitati conveniat, non tamen omni, v. g. potentiis si distinguantur, & vibrationibus, quæ in meâ sententiâ sunt qualitates. Imò forte quis diceret, actionem etiam qualitaris intensibilis intendi pari passu, ideoque etiam modis eam proprietatem posse conuenire, & multi dicunt, actus vitales esse modos, qui tamen capaces sunt intensiōis.

Secundò potest disputari, cur substantiæ non sint capaces intensiōis. Respondetur communiter, quia non potest esse magis aut minus equus. Sed hæc est petitio principij. Hoc formalissimè vocatur in quæstionem. Ego non video aliam rationem, nisi id reducere in naturas ipsas rerum: quæ enim esset repugnantia, vt esset aliqua forma intensior, quæ eo ipso peteret intensiores potentias, haberet maiores vires, &c. Cerrè, qui in hoc assignauerit repugnantiam, in quâ non committat circulum, aut petat principium, multum faciet: mihi talis non occurrit; nec mirum, quia substantiæ nobis de facto sunt valde occultæ, & non possumus facillè, quid eis conveniat, ratione à priori monstrare; experientiam autem de intensiōis repugnantia quis habebit in substantiis?

Dices: Si substantia esset capax intensiōis & remissiōis, à quo intenderetur aut remitteretur? Respondeo, vel ab ipsis agentibus intensioribus posse restitui, aut primò produci illam maiorem intensiōem, vel iuxta maiorem aut minorem ipsarum dispositionum intensiōem etiam intendi ipsas substantias.

Dices Secundo: Vnde ergo tibi constar de facto non ita esse? Respondeo, quia nullum habeo fundamentum ad multiplicationem talis intensiōis: in calore & aliis accidentibus ipsis sensibus eam experior, ideo eam agnosco, at in substantiis nullo modo; ergo non debemus eam ponere, quidquid sit de non-repugnantia in ordine ad potentiam absolutam, quo pacto sæpè in similibus materiis discurre.

Tertia proprietas est, esse similem vel dissimilem: sed hoc omni enti conuenit, vni equo respectu alterius, vni modo respectu alterius, &c. De his proprietatibus, & qualitatibus diuisionibus, actum est, quantum ad nos spectat, in totâ Philosophiâ, neque in præsentia aliquid noui occurrit dicendum.